

СТАНОВИЩЕ

на дисертационна работа за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“ в област на висше образование 3.Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.7.Администрация и управление, научна специалност „Приложение на изчислителната техника в икономиката“

Автор на дисертационната работа: Неда Венелинова Чехларова

Докторант (редовен) към катедра МАТЕМАТИКА, ФИЗИКА И ИНФОРМАТИКА, ФГП, Лесотехнически университет, София

Тема на дисертационната работа: Изследване на системата за е-бизнес в контекста на повишаване на дигиталните и професионални компетенции на потребителите

Член на научното жури: проф. д-р Николай Христов Щерев Университет УНСС-София, област на висше образование 3.Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.7.Администрация и управление, научна специалност: 05.02.18. Икономика и управление; 3.8. Организация и управление на производството

Назначен за член на научното жури със заповед на ректора на Лесотехническия университет № 3/НС-530 / от 14.10.2022 г.

1. Спазване на процедурата.

Съгласно представените материали по провеждане на публичната защита на дисертационния труд, както и съобразно проведеното Първо заседание на Научното жури, считам че процедурата за придобиване на ОНС „доктор“ е спазена. В допълнение, към датата на изготвяне на становището не получен сигнал и не са установени условия за нарушаване на авторските права на други автори.

2. Кратки биографични данни за докторанта.

Неда Венелинова Чехларова се е дипломирала като бакалавър (2017г) и магистър (2018г) в Лесотехническия университет. От 2019г. е редовен докторант към катедра МАТЕМАТИКА, ФИЗИКА И ИНФОРМАТИКА на ФГП на Лесотехнически университет.

В рамките на своята докторантура е участвала в 2 изследователски проекта и е участвала в авторските колективи в 7 публикации. През периода 2015-2020 г., докато е следвала в ЛТУ е работела.

3. Актуалност на проблема.

- Структура, обем

Дисертационният труд на тема „Неда Венелинова Чехларова“, представен от докторант Неда Венелинова Чехларова, е в обем от 171 стр. като е структуриран в: увод, изложение в три глави, заключение, приноси и използвана литература. Представено е 1 приложение: анкетни карти: „Дигитални компетенции на потребителите“ „Работа с QR код“ и „Работа с електронен подпис“.

В структурно отношение представеният за рецензиране дисертационен труд може да се оцени положително: изведен са основни теоретични постановки, свързани електронния

бизнес, приложимите модели на електронния бизнес, дефиниране на потребителя в електронна /вкл. и облачна/ среда в Първа глава на труда; проведен е сравнителен анализ на основни дигитални умения, както и сравнителен анализ на учебните планове и дисциплини, чрез които се придобиват те в различни образователни институции във Втора глава, и е представен анализ на проведено изследване на дигиталната компетентност на потребителите /чрез използване на 3 анкетни карти/ и на тази основа са изведени препоръки към бизнеса са подкрепя развитието на дигиталните компетентности на потребителите в Трета глава.

- *Кратка оценка за: актуалност на темата; степен на познаване на научна литература и изследваната проблематика.*

Основните елементи, представляващи концептуалната рамка на дисертационния труд, са представени в уводната част.

Актуалността на представения изследователски проблем е безспорна: в разширяването на цифровите технологии, които са в основата на Индустрия 4.0, както и нарастващата необходимост от използване на дигитални технологии за обучение, работа и свободното време поради различни други причини, вкл. и пандемични условия. Тази актуалност е маркирана в уводната част, но е защитена в една задоволителна степен в първата и втората глави на дисертационния труд.

Библиографската справка съдържа 205 източника, от които 117 на български език, 86 – на чужд език и 2 електронни източника. Прегледът на литературата показва, че докторантът познава както теоретичния фундамент по дефинирания изследователски проблем, така и съвременни методически и приложни изследвания, свързани с предмета и обекта на дисертационното проучване.

4. Връзка между темата на дисертацията и целесъобразността на поставените цели и задачи.

Изведената концепция на дисертационното проучване чрез: основна цел, задачи и изследователска теза може да се оцени високо. Целта и задачите са кратки и точни, и са логически обвързани с основната изследователска теза. Концептуалната рамка на дисертационното изследване е подходящо представена в увода на дисертационния труд.

Обектът и предметът са коректно дефинирани. С оглед на многообразието в дефиниции на обекта и предмета на изследване, особено и поради продължаващата еволюция на разбирането за електронен бизнес, електронно правителство и електронен потребител, подробно разгледани в първа глава на труда, дисертационният труд определено дисертацията би спечелил още повече, ако при дефиниране на обекта са били изведени ограничения на обекта и предмета.

5. Общо представяне на дисертацията, оценка на знанията и степента на познаване на въпроса.

Уводната част дефинира коректно структурата на дисертационния труд и дава подходяща представа за логическата рамка на дисертационното изследване.

Първа глава на дисертационния труд представя авторово проучване на теоретичните основи на системите за електронен бизнес. Положителната оценка на съдържанието тази глава се основава на факта, че теоретичният преглед разглежда всички /към момент/ понятия, които изразяват концепцията на електронния бизнес: е-търговия, е-маркетинг, е-логистика, е-финанси, е-инженеринг, е-управление и е-обучение. В рамките на тази глава докторантът е представил развитието на теоретичните основи за моделите на електронния бизнес. Като резултат на проведения теоретичен анализ в параграф 8 на главата е извел и класификация на софтуерните продукти, използвани в електронния бизнес, което в последствие се използва и при проведеното приложно изследване в Трета глава.

Във **втора глава** докторантът е провел сравнителен институционален анализ на дигиталните умения, като акцент е поставен върху училищното и висшето образование.

Положителна оценка заслужават както проведения анализ на основни елементи на професионалните дигитални компетентности, залегнали в учебните планове и програми в различни висши училища в България, така и систематизацията на основните дигитални умения, присъщи на държавната администрация в съпоставка с дигиталните умения на студентите, професионалисти в областта на дигиталните технологии.

Третата глава на дисертационния труд съдържа резултати от проведено авторско изследване по проблемите на дигиталната компетентност на потребителите в България. Изследването е проведено на база вторично изследване сред основни държавни агенции като: НСИ, КЗП и други. Положителна оценка заслужават и проведените анализ от интервюта относно използване на инструменти на дигиталния бизнес като на тази основа са изведените по-важни обобщения относно необходимостта от кратки обучения за развитие на дигиталните компетенции на потребителите в България.

В обобщение, в представения дисертационен труд са използвани адекватни подходи и методи на научно изследване. Извършените теоретични обобщения, синтез на методическия инструментариум и практико-приложни анализи показват, че докторантът владее и демонстрира усвоени от него ключови умения да обобщава теоретични постановки; да извършва синтез на теоретични концепции и методически инструменти; да провежда теоретичен и приложен критичен анализ при използване на разнообразни литературни източници и приложна информация, събрана чрез различни методи.

6. Методология на изследването.

Представената методология на научното изследване е коректно описана и постигнатите резултати от нейното използване позволяват да се реализират приложните приноси, посочени в следващия параграф.

7. Оценка на резултатите от дисертацията

Безспорно представеният за рецензиране дисертационен труд притежава редица приноси. Като цяло приемам дефинираните от докторанта в Автореферата и в Справката за приносите 4 приносни момента, които могат да се прецизират до следните:

- На основата на теоретичен анализ е проведено изследване на обхвата и съдържанието на системата за електронен бизнес в съвременните организации и стопански субекти в контекста на използването му от страна на потребителя и дигиталните компетенции, които трябва да притежава, за да работи успешно и ефективно с нея.

- На основата на сравнителен анализ са систематизирани научни и приложни изисквания, свързани с дигиталните и професионални компетенции, необходими за работа в електронна среда;

- При проведено приложно изследване са анализирани съвременните тенденции в развитието на дигиталните компетенции на професионални групи, свързани с използването на електронния бизнес.

- Разработен и апробиран е инструментариум за кратки обучения при подкрепа изграждането на дигитални и професионални компетентности на потребителите в контекста на динамиката на развитие на системата за електронен бизнес на държавните институции и стопанските субекти.

8. Критични бележки и въпроси.

Въпреки, че са налице отделни тези, които могат да послужат като основа за критични бележки, те не променят общото ми положително становище и висока оценка за постиженията в дисертационния труд.

Към докторанта може да се отправи следния въпрос:

- Кой следва да носи „отговорност“ за създаването на подходящи дигитални и професионални компетентности, необходими за използването на различните

модели на електронен бизнес: самият потребител; образователните институции (от пред-училищното, училищното или висшето образование); държавата чрез нейните институции, вкл. КЗП; или приносителят на електронния бизнес?

9. Заключение.

Предложеният дисертационен труд от *Неда Венелинова Чехларова* на тема „Изследване на системата за е-бизнес в контекста на повишаване на дигиталните и професионални компетенции на потребителите“ напълно отговаря на изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и на Правилата за условията и реда за придобиване на научни степени на Лесотехническият университет за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

Като имам предвид посочените по-горе характеристики на дисертационния труд, качествата на автора и научно-приложните приноси в дисертационния труд, считам, че той представлява завършено оригинално авторско изследване. Това ми дава основание да изразя своето **ПОЛОЖИТЕЛНО** становище на *Неда Венелинова Чехларова* да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование: *3.Социални, стопански и правни науки*, професионално направление *3.7.Администрация и управление*, научна специалност „*Приложение на изчислителната техника в икономиката*“.

Изготвил становището:

/проф.д-р Николай Щерев/

Дата на подаване на становището: 16. Декември
2022г.